

Możliwości pozyskania środków na edukację ekologiczną (środowiskową) społeczności lokalnych

Edukacja ekologiczna (środowiskowa), w myśl zasad zrównoważonego rozwoju, sprecyzowanych w dokumentach międzynarodowych (Deklaracja z Rio, Agenda 21) i krajowych (m.in. II Polityka Ekologiczna Państwa), powinna obejmować wszystkie grupy społeczne. Fundamentalne znaczenie ma tu proces edukacyjny zachodzący wobec członków społeczności lokalnych. „Edukacja na rzecz środowiska lokalnego to przede wszystkim interakcja między osobami a środowiskiem, między wyznawanymi wartościami a zachowaniami w środowisku lokalnym” [7, s. 31]. Jak wskazują badania, pomimo wielu kampanii informacyjnych i działań edukacyjnych, świadomość ekologiczna polskiego społeczeństwa jest nadal niska [6, s. 164-168] Toteż ogromne znaczenie ma ochrona środowiska obejmująca w swych działaniach prowadzenie różnych form edukacji ekologicznej oraz system finansowania takich działań.

Źródła finansowania ochrony środowiska, w tym edukacji ekologicznej, są w Polsce zgrupowane w systemie, na który składają się przede wszystkim środki budżetu państwa, środki funduszy ekologicznych, EkoFunduszu i Banku Ochrony Środowiska. Od kilku lat są także do dyspozycji środki finansowe z budżetu Unii Europejskiej, traktowane zgodnie z zasadami Wspólnoty jako uzupełnienie środków krajowych. Warto podkreślić, że uzupełnienie bardzo znaczące.

Rys. 1. Źródła finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska, w tym: edukacji ekologicznej, w latach 2007-2013

System finansowania ochrony środowiska w Polsce – fundusze celowe

System finansowania ochrony środowiska w Polsce powstał w okresie transformacji ustrojowych i gospodarczych po roku 1989. W socjalistycznej Polsce kwestie ochrony środowiska stanowiły przedmiot deklaracyjnych oświadczeń władz, podkreślających

znaczenie tej ochrony, przy jednoczesnym realizowaniu zadań z tego zakresu w sposób marginalny. Przyjmowano rozwiązania prawne dobrej jakości [9, s. 344-349], problem zaś stanowiło wprowadzanie ich w życie w systemie gospodarki centralnie sterowanej, gdzie środki finansowe na ochronę środowiska były przyznawane państwowym podmiotom gospodarczym przez centralę w Warszawie. Władze komunalne nie miały wpływu ani na wysokość środków ani na ich przeznaczenie. Co za tym idzie, ochrona środowiska w wymiarze lokalnym była prowadzona w ograniczonym stopniu. Nacisk na uprzemysłowienie kraju w polityce gospodarczej rządu skutkowało wzmocnioną industrializacją określonych obszarów połączoną jednak z postępującą degradacją środowiska naturalnego i brakiem możliwości ochrony unikatowych walorów przyrodniczych oraz zagwarantowania mieszkańcom odpowiednich warunków zdrowotnych. Zaistniała sytuacja wymagała zmian o zasięgu fundamentalnym; przede wszystkim doprowadzenia do konsekwentnego i nieodwołalnego przestrzegania zapisów prawnych, rozbudowy infrastruktury ochrony środowiska i realizacji tych działań po konsultacjach ze społeczeństwem.

W 1980 roku Ustawą o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. 1980 nr 3 poz. 6) powołano do życia Fundusz Ochrony Środowiska (art.87) - pierwszy fundusz celowy, ukierunkowany na finansowanie kosztów i działań powiązanych z ochroną środowiska, czerpiący środki z wpłat jednostek organizacyjnych i osób fizycznych, prowadzących działalność gospodarczą, za szkody wynikłe z naruszenia stanu środowiska (art. 82, ust.3), opłat za korzystanie ze środowiska (art.86, ust. 2), kar za łamanie przepisów w zakresie ochrony środowiska (art.110).

W 1989 r. na mocy Ustawy o zmianie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska – Prawo wodne (Dz. U. 1989 nr 26 poz. 139) powołano Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej posiadający osobowość prawną oraz 49¹⁾ wojewódzkich funduszy ochrony środowiska bez osobowości prawnej. Źródłem finansowania nowopowstałych funduszy wojewódzkich były wpływy z tytułu opłat i kar za naruszanie przepisów o ochronie środowiska, przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz dobrowolne wpłaty zakładów pracy lub osób fizycznych i prawnych (art.87b, ust.2), zaś dysponowanie uzyskanymi środkami należało do wojewodów (terenowych organów administracji państwowej), zgodnie z planem przygotowanym przez rady narodowe²⁾. Do rad

¹⁾ Zgodnie z obowiązującym wtedy podziałem administracyjnym kraju na 49 województw;

²⁾ Rady narodowe były terenowymi organami władzy państwowej, wybieralnymi na 3 lata w gminach, miastach, dzielnicach większych miast oraz powiatach i województwach. Rady narodowe poszczególnych szczebli wybierały swoje prezydium i były zależne od Rad wyższego szczebla. Ich funkcjonowanie (mimo pozornie demokratycznego sposobu wyboru) było całkowicie podporządkowane polityce rządu i PZPR (Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej).

narodowych należało także coroczne przyjmowanie sprawozdań z działalności funduszy wojewódzkich.

W 1993 r. w nowych warunkach politycznych i gospodarczych, znolizowano ustawę z 1980 r.; wojewódzkim funduszom ochrony środowiska przyznano osobowość prawną, a także powołano fundusze ochrony środowiska na poziomie gmin (Ustawa z 3.04.1993, Dz. U. 40, poz. 183), które nie miały osobowości prawnej, umożliwiały natomiast samorządom realizować zadania z omawianego zakresu w środowisku lokalnym (art. 87). Fundusze wojewódzkie posiadały własne organy i majątek, nadal jednak podporządkowane były wojewodom.

Pod koniec dekady lat 90. w Polsce przeprowadzono reformę ustrojową państwa. Na mocy Ustawy z 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. 1998 nr 106 poz. 668) powstał nowy czterostopniowy system finansowania ochrony środowiska (potwierdzony Ustawą Prawo ochrony środowiska, Dz. U. 2001 nr 62 poz. 627, która została wprowadzona w miejsce ustawy z 1980 r.), który do dziś tworzą:

- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)
 - Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW)
- posiadające osobowość prawną oraz:
- Powiatowe Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (PFOŚiGW)
 - Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (GFOŚiGW)

bez osobowości prawnej.

Dochodami wymienionych funduszy są wpływy z tytułu:

- opłat za korzystanie ze środowiska,
- kar za naruszanie norm ochrony środowiska.

Środki pozyskiwane przez fundusze wszystkich stopni są wykorzystywane na działania wchodzące w zakres szeroko rozumianej ochrony przyrody. Ponadto – fundusze OŚiGW biorą udział w absorpcji funduszy europejskich, zapewniając beneficjentom wymagany wkład własny (krajowy).

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest największą instytucją systemu, wspierającą finansowo inwestycje ekologiczne o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadania lokalne, istotne z punktu widzenia środowiska [11]. Środki NFOŚiGW są dystrybuowane w różnych dziedzinach, m.in.: ochronie przyrody i krajobrazu, monitoringu środowiska, edukacji ekologicznej, w ramach priorytetów sformułowanych zgodnie z zasadami Polityki Ekologicznej Państwa i innych obowiązujących aktów prawnych.

Stosowane formy dofinansowania to:

- finansowanie pożyczkowe (pożyczki udzielane przez NFOŚiGW, kredyty udzielane przez banki ze środków funduszu, konsorcja czyli wspólne finansowanie NFOŚiGW z bankami, linie kredytowe ze środków NFOŚiGW obsługiwane przez banki),
- finansowanie dotacyjne (dotacje inwestycyjne, dotacje nieinwestycyjne, dopłaty do kredytów bankowych, umorzenia),

- finansowanie kapitałowe (obejmowanie akcji i udziałów w zakładanych bądź już istniejących spółkach w celu osiągnięcia efektu ekologicznego) [11].

Ze środków NFOŚiGW, w ramach priorytetu „Ochrona przyrody i krajobrazu oraz kształtowanie postaw ekologicznych” są finansowane zadania ukierunkowane na kształtowanie postaw społecznych i podniesienie poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa i wspieranie edukacji dla rozwoju zrównoważonego, w tym m.in.: programy i kampanie edukacyjne, informacyjne i promocyjne, projekty szkoleniowe różnego zasięgu, imprezy masowe, festiwale i konkursy ekologiczne, produkcja pomocy dydaktycznych, konferencje i seminaria naukowe o zasięgu krajowym, promocja tematyki ochrony środowiska w mass mediach i wydawnictwach oraz za pomocą portali i wortalii internetowych.³

Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska podlegają podobnym regulacjom prawnym, jak NFOŚiGW, ale są zarządzane przez marszałków województw. Środki, którymi dysponują są dystrybuowane na przedsięwzięcia w zakresie ochrony przyrody o zasięgu wojewódzkim, w tym na opracowanie planów ochrony rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, monitoring przyrodniczy, edukację ekologiczną i upowszechnianie zasad rozwoju zrównoważonego.

Działalność 16 Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w obszarze edukacji ekologicznej koncentruje się na upowszechnianiu wiedzy oraz wspieraniu inicjatyw, prowadzących do wzrostu świadomości ekologicznej społeczeństwa we zakresie rozwoju zrównoważonego. WFOŚiGW wspierają:

- dofinansowanie rozwoju infrastruktury służącej realizacji programów edukacyjnych w regionalnych ośrodkach edukacji ekologicznej, szkołach oraz innych ośrodkach edukacyjnych, parkach narodowych i krajobrazowych,
- realizację programów edukacyjnych w procesie działań szkoleniowych i propagandowych, wydawnictw popularyzujących wiedzę ekologiczną, zakup sprzętu i materiałów na potrzeby działalności edukacyjnej, organizację konferencji, seminariów, wystaw, olimpiad, festiwali i konkursów, upowszechniających wiedzę i postawy proekologiczne,
- wydawnictwa i prasę prowadzących edukację ekologiczną.

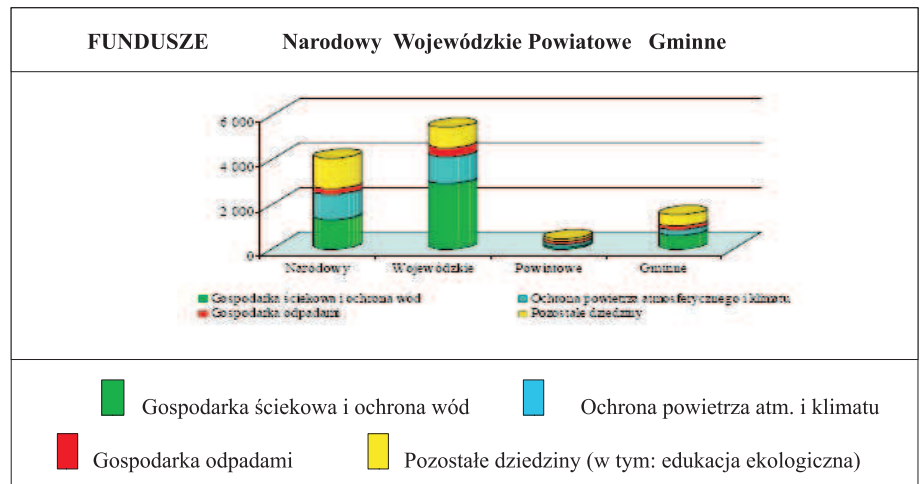
Stopień dofinansowania przez WFOŚiGW przedsięwzięcia jest uzależniony od rodzaju pomocy i dziedziny, której dotyczy projekt. Wymagane środki własne mogą pochodzić ze źródeł krajowych (np. budżet państwa, pożyczka) lub zagranicznych (fundusze UE). Projekty realizowane przy współudziale dofinansowania wspólnotowego są traktowane priorytetowo.

Powiatowe i gminne fundusze, działające w strukturach samorządu lokalnego przeznaczają środki przede wszystkim na dotacje. Brak osobowości prawnej tych funduszy powoduje, że typ zadań oraz wymagania wobec beneficjentów określają rady gmin i rady powiatów na podstawie przepisów ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska.

Środki z gminnych funduszy są przede wszystkim kierowane na wspieranie w społecznościach lokalnych rozwoju edukacji

³ W kolejnych latach funkcjonowania NFOŚiGW lista programów priorytetowych ulegała pewnym zmianom. Wymienione zadania zgodne są z listą obowiązującą w 2007 r.

Rys. 2. Wielkości i struktura finansowania ochrony środowiska w latach 2003-2005 przez fundusze OŚiGW wg dziedzin. Źródło [10]

ekologicznej, propagowanie działań proekologicznych i zasad rozwoju zrównoważonego poprzez dofinansowanie spotkań, wykładów, konferencji, warsztatów, różnego typu publikacji, inicjowanych i realizowanych przez przedstawicieli (także organizacje) środowiska lokalnego.

Na stronach internetowych NFOŚiGW i funduszy samorządowych potencjalni beneficjenci mogą znaleźć informacje o kierunkach priorytetowych, na które w danym roku fundusz przeznacza pieniądze oraz dokładne instrukcje jak należy aplikować (opis procedury i terminarze składania wniosków o dofinansowanie, formularze wniosków, wykaz niezbędnych załączników). Ponadto, wszelkich informacji udzielają pracownicy funduszy.

W okresie swego istnienia fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej dofinansowały setki projektów z zakresu edukacji ekologicznej, zarówno tych o zasięgu ogólnopolskim, jak lokalnym. Obecnie (czerwiec 2007) w Polsce trwa dyskusja dotycząca projektu ustawy dot. zmiany ustawy o finansach publicznych, zakładającej likwidację do końca 2008 r. wszystkich funduszy celowych, w tym funduszy ochrony środowiska. Środki z opłat i kar wpływające na konta funduszy samorządowych mają być odtąd dochodami gmin, powiatów i województw. Nie negując konieczności przeprowadzenia reformy systemu finansów publicznych, zamiar likwidacji funduszy ochrony środowiska zdecydowanie krytykują różne środowiska. Przedstawiciele władz samorządowych i naukowcy wskazują m.in., że skala zysków dla budżetu państwa, o której wspominają projektodawcy nowej ustawy, jest znacząco zawyżona. Ponadto, ich zdaniem, władze samorządowe niezobowiązane przepisami dot. funduszy, mogą skwapliwie wykorzystywać pozyskane środki na inwestycje niezwiązane z ochroną środowiska. Przeciwnicy nowej ustawy argumentują także, że działalność pożyczkowa funduszy jest nierzadko jedynym źródłem pozyskania środków na inwestycje współfinansowane ze środków Unii Europejskiej. Jednocześnie wskazują na ryzyko braku akceptacji przez UE finansowania zadań z zakresu ochrony środowiska podejmowanych przez prywatne przedsiębiorstwa, jeśli wspieraniem tychże w miejsce funduszy OŚiGW zająć by się miały jednostki administracji lub samorządu.⁴⁾ Dziś trudno powiedzieć czy wspomniane protesty zostaną uwzględnione przez władze państwowe.

Fundusze strukturalne Unii Europejskiej

Jeszcze kilka lat temu krążył po Polsce żart: „Czym różnią się kosmici od funduszy europejskich? Niczym – o jednych i o drugich dużo się mówi, ale nikt ich nie widział...” Dziś wiadomo już, że fundusze z Brukseli istotnie wpływają na polską rzeczywistość, zaś na polskich ulicach liczba tablic z logo Unii Europejskiej informujących, że ten oto gmach, most, droga czy inny obiekt postawiono lub zrewaloryzowano przy udziale dotacji europejskich, stale rośnie. Naukowcy polscy znają doskonale programy ramowe, które, poprzez promocję i wspieranie badań naukowych, pozwoliły w dużym stopniu zaistnieć rodzimej nauce na płaszczyźnie międzynarodowej. Samorządowcy i polskie instytucje wiedzą już, że mogą pozyskiwać środki z funduszy strukturalnych UE.

Zarówno fundusze na badania naukowe, jak i fundusze strukturalne służą realizacji strategicznych celów Unii Europejskiej, zogniskowanych wokół osiągnięcia ekonomicznej i społecznej spójności wszystkich regionów Unii Europejskiej. Są narzędziami, za których pomocą Wspólnota dąży do wyrównania poziomu rozwoju wszystkich państw członkowskich i regionów. Polska, przed przystąpieniem do UE oraz w pierwszym okresie swojej akcesji otrzymała do dyspozycji środki finansowe z funduszy europejskich. Przed nami kolejny okres absorpcji tych środków – lata 2007-2013.

W maju 2007 r. Komisja Europejska zatwierdziła polskie Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSRO) - podstawowy dokument przygotowany przez każdy kraj członkowski Unii Europejskiej, określający zgodność zakresu pomocy funduszy z polityką spójności Wspólnoty oraz związek między wspólnotowymi priorytetami a programem reform w kraju [15]. Tym samym wiadomo już, na jakie cele będą wydatkowane fundusze w nowym okresie programowania 2007–2013. Dotacje unijne będą finansowane w Polsce, jak w poprzednim okresie programowania 2004-2006, przede wszystkim ze

⁴⁾ Zob. List otwarty naukowców do Premiera RP w sprawie planów likwidacji Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, http://www.sprawynauki.edu.pl/?section=article&art_id=2404, a także <http://administracja.infor.pl/komentarze/47843,63,Samorzady-mowia-nie-likwidacji-funduszy.html>.

Rys. 3. Struktura wdrażania funduszy strukturalnych poprzez programy operacyjne w Polsce w latach 2007-2013
* Programy współpracy transgranicznej, transnarodowej, i międzyregionalnej

środków Funduszu Spójności oraz funduszy strukturalnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. Polska opracowała projekty programów operacyjnych (PO), w których zawarto opisy priorytetów i działań, określających sposób osiągnięcia celów i strategii zapisanych w NSRO. Po konsultacjach społecznych i zakończeniu negocjacji z UE, dotyczących zapisów PO⁵⁾ [11], zostaną opublikowane tzw. Uszczegółowienia (w l. 2004-2006 zwane Uzupełnieniami PO), zawierające opis szczegółowych elementów na poziomie działań wdrażających poszczególne priorytety danego programu. W latach 2007-2013 środki z funduszy strukturalnych będą w Polsce wdrażane na dwóch równoległych poziomach: centralnym i regionalnym, w postaci 6 Programów Operacyjnych, zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz 16 Regionalnych Programów Operacyjnych, zarządzanych przez zarządy województw.

Programem Operacyjnym, w którego ramach przewidziano największe, spośród wszystkich PO, wydatki na ochronę środowiska, w tym także na edukację ekologiczną jest PO „Infrastruktura i Środowisko” (IiŚ)⁷⁾ [18]. Całkowita alokacja dla programu ma wynosić ponad 36 mld euro, z czego 27 848,3 mln euro to środki UE.

W ramach programu (który obejmie 38% całości środków przeznaczonych na polskie PO) będą finansowane zadania

Tab. 1. Podział środków w ramach PO „Infrastruktura i Środowisko”

Sektor	Wysokość alokacji
Transport	71%
Ochrona Środowiska	18%
Energetyka	6%
Kultura	2%
Zdrowie	1%
Szkolnictwo wyższe	2%

o zasięgu strategicznym i ponadregionalnym, realizowane w ramach 17 priorytetów⁶⁾ tematycznych. Wśród nich znajduje się priorytet V: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych.⁸⁾, w którego ramach wyróżniono 5 działań. Działanie 5.4. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych ma na celu zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeby i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu. Możliwe do realizacji w ramach Działania zadania powinny być związane z szeroko pojmowanym kształtowaniem zachowań proekologicznych, projekty kompleksowe edukacji ekologicznej, a w tym: projekty organizacji szkoleń, programów aktywnej edukacji z dziedziny

⁵⁾ 11 czerwca 2007 r. Polska zakończyła negocjacje z Komisją Europejską dotyczące PO Kapitał Ludzki.

⁶⁾ Priorytety PO IiŚ: 1. Gospodarka wodno – ściekowa, 2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi, 3. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska, 4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska, 5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych, 6. Drogowa i lotnicza sieć TEN-T, 7. Transport przyjazny środowisku, 8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe, 9. Infrastruktura drogową w Polsce Wschodniej, 10. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku, 11. Bezpieczeństwo energetyczne, 12. Kultura i dziedzictwo kulturowe, 13. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia, 14. Infrastruktura szkolnictwa wyższego, 15. Pomoc techniczna – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, 16. Pomoc techniczna – Fundusz Spójności, 17. Konkurencyjność regionów, <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl/NSS/programy/krajowe/poiis/>

⁷⁾ Podstawami prawnymi przygotowania PO Infrastruktura i Środowisko są: rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiające przepisy ogólne dot. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1783/1999, oraz rozporządzenia Rady (WE) nr 1084/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiające Fundusz Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1164/94, a także Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2006 nr 227 poz. 1658).

⁸⁾ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, NSRO 2007-2013. Szczegółowy opis priorytetów. Projekt zatwierdzony przez Radę Ministrów 29.11.2006, wersja robocza z 7.04.2007. www.fundusze-strukturalne.gov.pl [14]

ochrony środowiska, ochrony przyrody i różnorodności biologicznej. Planowane projekty szkoleniowe, edukacyjne i informacyjne powinny tematycznie wiązać się zagadnieniami dotyczącymi:

- ochrony przyrody w gospodarce leśnej i wodnej, planowaniu przestrzennym,
- procesu przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko,
- likwidowania zagrożeń dla środowiska dla służb ratowniczych i wojska,
- likwidowania i sankcjonowania przestępstw przeciwko środowisku dla celników, policji, straży branżowych, wymiaru sprawiedliwości,
- budowy świadomości potrzeby ochrony przyrody i korzyści dobrze zachowanej przyrody i krajobrazu dla społeczności lokalnych na obszarach chronionych,
- kształtowania zachowań proekologicznych,
- wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego, w tym różnorodności biologicznej.

Działanie ma być finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, poza komponentem szkoleniowym, na który przewidziano środki z Europejskiego Funduszu Społecznego.

W ramach Działania 5.4. będą mogły być finansowane takie rodzaje projektów, jak:

- ogólnopolskie lub ponadregionalne programy szkoleniowe lub edukacyjne dla wybranych grup społecznych i zawodowych, mające na celu podniesienie kwalifikacji i kształtowanie świadomości w dziedzinie zrównoważonego rozwoju,
- kampanie informacyjno-promocyjne w zakresie wybranych aspektów środowiska i jego ochrony, realizowane przy udziale środków masowego przekazu, społecznych organizacji ekologicznych i innych podmiotów; w tym badania opinii publicznej ex-ante i ex-post ,
- ogólnopolskie i międzynarodowe imprezy masowe, ukierunkowane na popularyzację wiedzy o środowisku i kształtowanie proekologicznych postaw społecznych,
- budowanie sieci partnerstwa na rzecz ochrony środowiska, moderowanie platform dialogu społecznego jako elementu integrującego społeczeństwo, przede wszystkim organizacje społeczne w procesie podejmowania decyzji,
- organizacja konkursów i festiwali ekologicznych o zasięgu ogólnopolskim.
- Wszystkie wymienione typy projektów będą oceniane w trybie konkursowym. Udział środków UE w przedsięwzięciu może wynieść maksymalnie 85% wartości projektu.

Działanie 5.4. w myśl założeń jest komplementarne z działaniami planowanymi w ramach 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO), finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Programy te, konstruowane dla poszczególnych polskich województw, pozostają obecnie w fazie negocjacji z Komisją Europejską. Negocjacje są prowadzone odrębnie dla każdego województwa. Zakończenie negocjacji jest wstępnie planowane na wrzesień 2007 r.

W projektach RPO zawarto priorytety środowiskowe, obejmujące także działania z zakresu edukacji ekologicznej.⁹⁾

Tab. 2. Działanie 5.4. PO „Infrastruktura i Środowisko”

• Wysokość alokacji na działanie ogółem: 11,53 mln euro
• Wkład UE: 9,80 mln euro
• Wkład krajowych środków publicznych: 1,73 mln euro
• Maks. udział środków UE w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu: 85%
• Min. wkład własny beneficjenta (jeśli dotyczy): 15%
• Minimalna wartość projektu (jeśli dotyczy): kampanie promocyjne i imprezy masowe: 2 mln zł, pozostałe: 400 tys. zł

Warto wymienić kilka przykładów.

- W projekcie RPO Województwa Dolnośląskiego w ramach Priorytetu 5 – „Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz zachowanie różnorodności biologicznej i ochrona przyrody na Dolnym Śląsku”, przewidziano do finansowania projekty ukierunkowane na poprawę i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa; z zakresu budowy, modernizacji i doposażenia infrastruktury służącej szeroko pojętej edukacji ekologicznej (punkty widokowe, ścieżki przyrodnicze, ośrodki dydaktyczno-promocyjne, centra informacyjne, regionalne centra edukacji ekologicznej itp.).
- Projekt RPO Województwa Kujawsko-Pomorskiego obejmuje w ramach Priorytetu 2 – „Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska”, realizację projektów dotyczących zapobiegania zagrożeniom środowiska, ochrony bioróżnorodności i siedlisk przyrodniczych oraz kształtowania postaw ekologicznych.
- W projekcie RPO Województwa Łódzkiego zapisano Priorytet 2 – „Ochrona środowiska, zapobieganie zagrożeniom naturalnym i poważnym awariom oraz ich zwalczanie”, w ramach którego będą finansowane projekty z zakresu ochrony przyrody i kształtowania postaw ekologicznych (ochrony siedlisk, budowy infrastruktury służącej promocji obszarów „Natura 2000”, budowy przejść dla zwierząt i likwidacji barier w celu zachowania drożności korytarzy ekologicznych, zachowania różnorodności gatunkowej, edukacji ekologicznej, kampanii promocyjnych i informacyjnych oraz imprez masowych).
- W projekcie RPO Województwa Małopolskiego, w ramach Priorytetu 7 – „Infrastruktura ochrony środowiska”, zaplanowano realizację projektów dotyczących edukacji ekologicznej w zakresie gospodarowania odpadami.
- Projekt RPO Województwa Mazowieckiego przewiduje w Priorytecie 4 – „Inwestycje w ochronę środowiska”, dofinansowanie projektów dotyczących rozwoju infrastruktury turystycznej i edukacyjnej na terenach parków narodowych, obszarów „Natura 2000” oraz leśnych kompleksów promocyjnych.
- W RPO Województwa Podkarpackiego w ramach Priorytetu 3 – „Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom” będą realizowane projekty dotyczące: udostępniania turystom obszarów chronionych, w tym budowy ścieżek dydaktycznych, ścieżek rowerowych, szlaków, parkingów, punktów widokowych, wież widokowych, zadaszeń itp.,

⁹⁾ Informacje dot. priorytetów RPO – serwis internetowy Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, portal Funduszy Strukturalnych oraz strony Urzędów Marszałkowskich poszczególnych województw [15].

Tab. 3. Priorytety dotyczące środowiska w RPO na lata 2007-2013

RPO województw	Nr Priorytetu	Nazwa Priorytetu dotyczącego środowiska
Dolnośląskiego	5	„Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz zachowanie różnorodności biologicznej i ochrona przyrody na Dolnym Śląsku”
Kujawsko-Pomorskiego	2	„Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska”
Lubelskiego	4	„Środowisko i czysta energia”
Lubuskiego	3	„Ochrona i zarządzanie zasobami środowiska przyrodniczego”
Łódzkiego	2	„Ochrona środowiska, zapobieganie zagrożeniom naturalnym i poważnym awariom oraz ich zwalczanie”
Małopolskiego	7	„Infrastruktura ochrony środowiska”
Mazowieckiego	4	„Inwestycje w ochronę środowiska”
Opolskiego	4	„Ochrona środowiska”
Podkarpackiego	3	„Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom”
Podlaskiego	5	„Rozwój infrastruktury ochrony środowiska”
Pomorskiego	5	„Środowisko i energetyka przyjazna środowisku”
Śląskiego	5	„Środowisko”
Świętokrzyskiego	4	„Rozwój infrastruktury ochrony środowiska i energetycznej”
Warmińsko-Mazurskiego	6	„Środowisko przyrodnicze”
Wielkopolskiego	3	„Środowisko”
Zachodniopomorskiego	4	„Infrastruktura ochrony środowiska”

ochrony siedlisk, zachowania różnorodności gatunkowej, budowy przejść dla zwierząt i likwidacji barier, promocji obszarów Natura 2000, projektów z zakresu edukacji ekologicznej oraz kampanii promocyjnych i informacyjnych oraz imprez masowych.

- W RPO Województwa Śląskiego w Priorytecie 5 – „Środowisko” zaplanowano realizację projektów obejmujących ochronę dziedzictwa przyrodniczego w zakresie zachowania i wzbogacania istniejących oraz odtwarzania elementów różnorodności biologicznej, a także promocję i edukację proekologiczną.

W Regionalnych Programach Operacyjnych poszczególnych województw w opisie priorytetów zawarto listę potencjalnych beneficjentów, wśród których znalazły się: województwa, powiaty, gminy i działające w ich imieniu jednostki organizacyjne, jednostki samorządu terytorialnego, podmioty świadczące usługi na rzecz środowiska, jednostki naukowo-badawcze, szkoły i uczelnie, kościoły i związki wyznaniowe. Stwarza to szerokie możliwości aplikowania o środki unijne dla przedstawicieli wielu grup społecznych i zawodowych.

LITERATURA

- [1] Ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. 1980 nr 3 poz. 6)
- [2] Ustawa o zmianie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska – Prawo wodne (Dz. U. 1989 nr 26 poz. 139)
- [3] Ustawa z dnia 3 kwietnia 1993 r. o zmianie ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska oraz ustawy - Prawo wodne (Dz. U. 40, poz. 183)
- [4] Ustawa z 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. 1998 nr 106 poz. 668)
- [5] Ustawa Prawo ochrony środowiska, Dz. U. 2001 nr 62 poz. 627
- [6] Cichy D.: Szkoła wobec wyzwań edukacji biologicznej i środowiskowej w

XXI wieku, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2003

- [7] Cichy D.: Środowiskowe działania edukacyjne w społecznościach lokalnych (w:) L. Tuszyńska (red. nauk.) Edukacja środowiskowa społeczności lokalnych w programach warszawskich spółdzielni mieszkaniowych i placówek oświatowych, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006
- [8] Cichy D, Tuszyńska L.: Świadomość i poglądy społeczeństwa regionu mazowieckiego na ochronę środowiska i rozwój zrównoważony, *Problemy Ekologii*, nr 3, 2007
- [9] Symonides E.: Ochrona przyrody, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007
- [10] Zbiorcza informacja o gospodarowaniu środkami w Narodowym, wojewódzkich, powiatowych i gminnych funduszach ochrony środowiska i gospodarki wodnej w latach 2003-2005, NFOŚiGW, Warszawa 2006
- [11] <http://www.nfosigw.gov.pl>
- [12] <http://www.sprawynauki.edu.pl>
- [13] <http://administracja.infor.pl/>
- [14] <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl>
- [15] <http://mrr.gov.pl>
- [16] <http://mos.gov.pl>
- [17] <http://www.mazovia.pl>